

Problematika středověkých tvrzí na širším Olomoucku.

Příklad nikdy neexistujících tvrzí

Úvod

Kastelologická tematika lákala badatele v Čechách, na Moravě a ve Slezsku minimálně od 19. století.¹ Je jasné, že pozornost poutala hlavně nejvýznamnější panská sídla. Postupně se ale dostávalo zájmu i sídlům méně důležitým. Do problematiky začala promlouvat i vlastivědná literatura na Moravě reprezentovaná hlavně ediční řadou Vlastivěda moravská. Vznikla i přehledná díla o jednotlivých typech těchto památek – tvrzích, hradech a zámcích.²

Ve svém textu se zaměřuji na problematiku moravskou, konkrétně na oblast střední Moravy či Olomoucka. Provedu kritický rozbor pramenů a literatury ke dvěma panským sídlům, která měla ve středověku a raném novověku existovat. Do vlastivědné literatury je obě uvedl badatel Viktor Pinkava v rámci ediční řady Vlastivědy moravské o litovelském okrese.³ Konkrétně se jedná o tvrze ve vsích Cholína a Rozvadovice.

Cholína

Nejdříve si místo představíme s tím, že uvedu nejdůležitější údaje ke starším dějinám lokality. Ves Cholína leží asi 16 km severozápadně od města Olomouce a pět km jižně od města Litovle. Sídlo patřilo v minulosti do litovelského soudního okresu.

Pro poznání existence středověkého panského sídla v určité lokalitě jsou rozhodující dva typy zdrojů – písemné prameny a archeologické doklady. V případě Choliny neexistuje žádný věrohodný písemný pramen, který by nás přímo informoval o existenci panského sídla, v daném případě tvrze. Nemáme k dispozici ani archeologické doklady, že by ve vsi stála tvrz.

Samotná Cholína, či spíše její část (*Nacholine III*, tři lány polí v Cholině), se poprvé v písemných pramenech připomíná v roce 1141 jako majetek olomoucké kapituly.⁴ Prvním známým šlechticem, který vlastnil ves Cholinu, byl Adam z Choliny. Král Václav III. v roce 1305 v listině sepsané v Praze uvedl, že jeho otec král Václav II. směnil s Adamem z Choliny jeho lénem držené zábřežské panství (jednalo se o lenní majetek olomouckého biskupství) za panství konické. Václav III. Adamovi z Choliny přidal do majetku ještě jednu vesnici (Bílovice).⁵ Předpokládá se, že právě Adam z Choliny vybudoval tvrz v Konici, po které se začal i psát. Na původním konickém panství pak Adam ovládal i hrad Grünberk (Stražiště, Stražisko).⁶

Je zajímavé, že i po roce 1305 se Adam psal po Cholině (*Ade de Cholina*) jako na konfirmaci aktu z roku 1305, kterou provedl v roce 1316 král Jan Lucemburský.⁷

Pro poznání starších dějin Choliny je nesmírně důležitý akt, který se udál v roce 1326. Adam, který se již uvádí jako Adam z Konice (*Adam de Chonicz*), se souhlasem své manželky Evy daroval patronátní právo (tedy právo dosazovat faráře) ke kostelu v Cholině premonstrátskému klášteru Hradisko u Olomouce.⁸ Klášter si pak patronátní právo podržel až do svého zrušení v roce 1784.

Pokud se Adam původně psal po Cholině, lze předpokládat, že tam měl i své sídlo. Nebyla to s největší pravděpodobností tvrz, ale jen dvůr. Kdyby měl Adam v Cholině tvrz, asi by si nebudoval tvrz v Konici a nepřesouval své aktivity na hrad Grünberk. Nemělo by nám uniknout, že se Adam zbavil patronátního práva k cholinskému kostelu. Značí to, že neměl pro sebe a své potomky s Cholinou hlubší plány. Přesto zůstala Cholina v rukou potomků Adama z Choliny (později z Konice). Jako majitel vsi se v roce 1368 připomíná vnuk Adama z Konice Janek z Konice, který nechal zapsat na Cholině a Přemyslovicích věno své manželce.⁹ Po Jankově smrti jeho příbuzný Sulík z Konice prodal v roce 1376 celou ves Cholinu (*villam Cholyna totam*), jak je v záznamu v zemských deskách zdůrazněno, Bohuši ze Slavoňova (Schiczendorfu).¹⁰ Bernart Hecht ze Slavoňova v roce 1384 pak na celou ves Cholinu a další majetky přijal do spolku Zdislava ze Lhoty a bratry Mecha a Vítka ze Lhoty.¹¹

Bernart Hecht ze Slavoňova je znám mnoha svými majetkovými odkazy církvi (v Olomouci, v Mohelnici). V roce 1385 Bernart Hecht daroval cholinskému kostelu na spásu duše svých rodičů a manželky rybník v Cholině, který se rozkládal pod kostelem (*piscinam nostram, in villa nostra Cholina iacentem inter curtículas sive subsidēs sub ecclesia*).¹² Zbývá jen doplnit, že v 18. století nechal cholinský farář rybník vypustit a na jeho místě zřídit dvě poddanské usedlosti poplatné kostelu.¹³

Jak ukázáno výše, celá ves Cholina s výjimkou rybníka byla koncem 14. století v rukou rytířů ze Slavoňova. Kromě samotné vesnice ale existoval v Cholině ještě dvůr. Snad se jednalo o dvůr, na kterém původně sídlil Adam z Choliny. První zmínka o existenci dvora spadá do roku 1368, kdy Markéta z Choliny vzala na spolek na dvůr v Cholině (*curia ibi*

Kostel Nanebevzetí P. Marie v Cholině (foto D. Papajík, 2024).

dem in Cholina) svého bratra Martina z Choliny.¹⁴ V pozdější době je doložen jako majitel dvora samotný Martin z Choliny zvaný Řezník (*Reznik*). Po Martinově smrti udělil dvůr (*unam curiam sitam in villa Cholinow*), který spadl na moravského markraběte odúmrtí, 6. září 1382 markrabě Jošt Heršovi z Krakovce.¹⁵ Nový majitel dvora nemínil na získaném statku působit a v podstatě obratem ho hned zobchodoval. Dne 16. ledna 1383 Hereš z Krakovce prodal cholinský dvůr (*curiam meam hereditarium in villa Cholina*) cholinskému faráři Vikerovi a jeho bratru Slavkovi z Křenovic za 21 hřiven stříbra.¹⁶

Zdánlivě málo zajímavé transakce pro nás nabývají na významu velice brzy poté. V roce 1386 se stal cholinský farář Viker z Křenovic opatem premonstrátského kláštera na Hradisku u Olomouce, přičemž zároveň daroval cholinský dvůr, který se nacházel naproti kostela (*curiam nostram unam sitam et situatam ex opposito curie ecclesie in Cholina*), s přilehlými polnostmi cholinskému kostelu. Viker z Křenovic v dokumentu také potvrdil dar rybníka v Cholině (*unam piscinam sitam infra lines et limites curie*) a polností ve vesnici (*agrorum ac ville Cholina predictae*), které obdržel cholinský kostel v roce 1385 od Bernarda Hechta ze Slavoňova.¹⁷ Farář Viker tak dal základ rozsáhlému majetkovému zabezpečení cholinské farnosti, která se stala jednou z nejbohatších v širokém regionu. Z pozdější doby víme, že faře patřilo asi 180 měřic polí a že měla v samotné vesnici šest poddanských usedlostí. Velmi často bylo uplatňováno pravidlo, že se cholinský farář stával po smrti opata hradištského kláštera jeho nástupcem.¹⁸

Je zřejmé, že cholinský farář nepřebudovával dvůr v Cholině na tvrz. Neměl k tomu vůbec žádný důvod. Z dvora se tedy tvrz nestala. Nemohla ale existovat tvrz v samotné vesnici?

Nemá pro nás valný smysl podrobně sledovat změny majitelů vsi Choliny od konce 14. století. Když se do zápisů v zemských deskách, které nás o majetkových poměrech v Cholině informují (včetně zápisů věna), podíváme, zjistíme, že v nich není nikdy v souvislosti s Cholinou připomínána tvrz.¹⁹ Po Bítovských z Lichtenburka a Vilémovi z Miličina se nakonec Cholina dostala do rukou Hynka ze Zvole.²⁰ Když Hynek ze Zvole a na Odrách v roce 1536 část svých majetků prodal Janovi Oderskému z Liděřova, přesně specifikoval, o jaké statky se jednalo (*ves Dubčany s tvrziskem, pustinu a ves Cholinu i s pustými vsmi Drumpachem a Krajidem*).²¹ Zatímco zápis u Dubčan zmiňuje zaniklou tvrz (tvrzisko), u Choliny není žádné panské sídlo připomínáno. Úplně stejně je situace zachycena v záznamu z ledna roku 1540 (*vsí Dubčany s tvrziskem pustým a vsí Cholinu, s pustejmi vsími Drumpachem a Grejden*) při prodeji Václavu Haugvicovi z Biskupic.²²

Nakonec Václav Haugvic z Biskupic prodal 16. března 1546 (do zemských desk vloženo v roce 1547) Cholinu a další majetky městu Olomouci (*tvrz a ves Hončovice, ves Cholinu, ves Dubčany, ves Březovú i s mlejnem a ve vsi Mezicích šest člověkú dědičných a dva opravní*).²³ V majetku města Olomouce zůstala Cholina až do roku 1848. Město Olomouc nemělo potřebu budovat v Cholině tvrz a navíc nás o tom ani neinformují žádné prameny.

Na základě čeho se starší literatura domnívala, že stávala či mohla stát v Cholině tvrz? Jednalo se o záznam ve staré cholinské farní kronice, kterou založil v roce 1716 zdejší farář Arnošt Waradia. Když farář Waradia popisoval v roce 1716 poměry ve farnosti, uvedl do kroniky, že cholinská farní budova byla původně tvrzí (*arcem vel castellum constitisse, ubi dominus loci residebat*). K tomuto závěru ho vedlo mimo jiné i to, že ještě v roce 1716 se tyčila nad hlavní branou do celého farního okrsku mohutná věž, kterou považoval za pozůstatek věže staré tvrže (*turris vel propugnaculi*).²⁴

Názor A. Waradii ohledně existence tvrže v Cholině v místě farní budovy vnesl v roce 1903 do literatury autor Litovelského okresu v řadě Vlastivědy moravské Viktor

Farní úřad v Cholině (foto D. Papajík, 2024).

Pinkava.²⁵ V podstatě velmi podobně k celé věci přistoupil i Miroslav Koudela v práci Paměti obce Choliny z roku 1996.²⁶

Je třeba v dané věci zaujmout jasné stanovisko. Farní budova, kterou považoval farář A. Waradia za pozůstatek staré tvrze, byla ve skutečnosti vybudována na základech hospodářského dvora, který patřil původně Martinovi a Markétě z Choliny, později Herešovi z Krakovce a pak samotné farnosti. Zbývá ještě doplnit, že současná cholinská farní budova nepamatuje éru faráře Waradii, protože byla nově vystavěna až po jeho smrti za faráře Floriána Sedláčka v letech 1732–1734. Dodnes je farní budova obklopena rozsáhlou zahradou a hospodářským zázemím. Vysoké kamenné zdi (místy dokonce s opěrnými pilíři) vymezující hospodářský areál náležející k cholinské faře evokují prostor bývalého středověkého panského dvora. V žádném případě se však nejednalo o tvrz. Fortifikované panské sídlo typu tvrze v Cholině nikdy nestálo.

Rozvadovice

Druhou námi sledovanou lokalitou jsou Rozvadovice. Vesnice se nachází asi 15 km severozápadně od města Olomouce a tři km jihovýchodně od města Litovle. Lokalita je dnes místní částí města Litovle, v minulosti byla součástí litovelského soudního okresu. Rozvadovice leží asi čtyři km severovýchodě od Choliny, o níž jsme pojednali v první části naší studie.

Poprvé se Rozvadovice připomínají v pramenech v roce 1276, kdy král Přemysl Otakar II. písemně potvrdil, že vdova po Zbyslavu z Rozvadovic Ludmila darovala ves Roz-

vadovice olomoucké kapitule.²⁷ V majetku olomoucké kapituly pak ves zůstala jako obedienní statek až do konce feudální doby, do roku 1848.

Olomoucká kapitula nepochybně neměla zájem budovat v Rozvadovicích panské sídlo. Stával zde poplužní dvůr (snad původní sídlo Zbyslava z Rozvadovic) se třemi lány. Tento dvůr je poprvé doložen v roce 1413 v kapitulním popisu vesnice.²⁸ Olomoucká kapitula v roce 1443 potvrdila, že kapitulní děkan Petr z Račic dvůr v Rozvadovicích, který patřil k jeho obedenci, pronajal litovelským měšťanům Petrovi a Jankovi na šest let za roční poplatek osm hřiven grošů a šest vozů sena. Petr z Račic zdůvodnil svůj krok tím, že v nejistých dobách nebyl schopen dvůr obhospodařovat ve vlastní režii.²⁹ Situace se změnila v roce 1448, kdy držitel kapitulní obedience kapitulní děkan Petr z Račic se souhlasem kapituly prodal za 140 hřiven grošů dvůr v Rozvadovicích s pozemky rozvadovické obci a dalším dvěma osobám (Petrovi z Uničova a Vávrovi z Rozvadovic). Svůj krok tentokrát Petr z Račic obhajoval tím, že ani pronájmem nedosáhl z dvora předešlé výnosy. Nájem se dle něho neosvědčil, protože nájemci přetěžovali rozvadovické poddané, což vedlo ke konfliktům a stížnostem. Dvůr byl navíc zničený požárem. Zatímco rozvadovická obec dostala dva lány polí (za 80 hřiven grošů), samotný dvůr s jedním lánem si rozdělili Petr z Uničova a Vávra z Rozvadovic (za 60 hřiven grošů). Petr z Uničova dostal již opravenou polovinu dvora s půllánem polí (za 35 hřiven grošů), Vávra z Rozvadovic pustou polovinu dvora s půllánem polí (za 25 hřiven grošů).³⁰ Dvůr existoval až do roku 1787, kdy byl rozparcelován a rozprodán.³¹

Samotná tvrz spojená s Rozvadovicemi neměla ležet ve vesnici, ale asi 1,5 km severně od obce v prostoru mlýna Šargouna. Kdo s tímto názorem přišel? Viktor Pinkava

Pohled od západu na mlýn Šargoun u Rozvadovic (foto D. Papajík, 2024).

tuto informaci publikoval v roce 1903 v Litovelském okrese v rámci řady Vlastivědy moravské.³² Pinkavův názor se jevil jako velmi jasný, a proto ho v roce 1981 přejali v rámci základního soupisu hrádků a tvrzí na Moravě Vladimír Nekuda a Josef Unger.³³

Na základě jakých indicií dospěl Viktor Pinkava k závěru, že v prostoru mlýna Šargouna stávala původně tvrz? Pinkava uvádí, že nejstarší osídlení v okolí budoucích Rozvadovic se nacházelo právě v místě mlýna Šargouna, kde byla vybudována vladyská tvrz. Jeho hlavním a fakticky jediným uváděným argumentem je odkaz na majetkové transakce z konce 18. století, při kterých šlo dle něho o prodej mlýna Šargouna s rytířským sídlem.³⁴ I když V. Pinkava neodkazuje vždy a přesně zdroje svých informací, v případě prodeje mlýna odkaz na pramen uvádí.

Uložení pramene je dnes jiné, než když ho před rokem 1903 studoval V. Pinkava. Původně jsem údaje o prodeji mlýna Šargouna hledal v gruntovních knihách týkajících se Rozvadovic, nebyla to však správná cesta.³⁵ Samotný mlýn totiž nepříslušel v 18. století do kanovnícké obediencie jako Rozvadovice, ale pod velkostatek Haňovice. Proto jsem se údaje o prodeji Šargouna pokoušel najít v Knize purkrechtní a gruntovní panství Haňovice (v originále *Der Newertes Haniowitz Grundt*) a to ve svazku věnovaném Haňovicím a Kluzovu.³⁶ Opět jsem nebyl úspěšný. Až na třetí pokus se vše podařilo. V. Pinkava své informace totiž čerpal z Knihy listin dominikálních nemovitostí (v originále *Obrigkeithliches Grundbuch bei dem Guthe Haniowitz*), která je dnes k nalezení ve fondu Velkostatek Haňovice v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě.³⁷

Je třeba dovysvětlit, že Rozvadovice jako obec, i když byly v majetku olomoucké kapituly, nepříslušely pod haňovické panství olomoucké kapituly (kam patřily Haňovice, Kluzov, Hradečná, část Luké, Měrotín, Myslechovice, Savín a Slavětín), ovšem mlýn Šargoun ano.³⁸

Na jaké vlastnické převody mlýna Šargouna koncem 18. století V. Pinkava narážel? Jedná se o záznam dražebního protokolu mlýna z 1. ledna 1787. Dražební protokol obsahuje popis samotného mlýna. K němu tehdy příslušelo 48 mír pole a 12 mír luk. Mlýn měl šest složení, stodolu, šopu, sklep, zahradu, starou budovu zvanou „*Rittersitz*“, kde byla stáj, chlív pro černý dobytek a stáj pro mleče.³⁹

Jiný popis mlýna Šargouna máme k dispozici z roku 1794, kdy ho zakoupil vlastník litovelského předního mlýna Karel Kopp za 6 475 rýnských zlatých po smrti předešlého majitele. Mlýn byl vystavěn z dobrého materiálu, obsahoval dvě obytné místnosti a kuchyň. Nový držitel mlýna se zavázal odvádět ročně 600 zlatých do haňovického velkostatku. Kromě toho musel každoročně bezplatně sešrotovat slad do haňovického pivovaru. Správě haňovického velkostatku se nový majitel zavázal, že bude mlýn udržovat v provozuschopném stavu a že bude opravovat dva jezy na řece Moravě (šargounský a řimický), starat se o mosty přes řeku a na vlastní náklad bude pořizovat všechny nezbytnosti, aby mlýn dobře fungoval. Na tyto práce musel dát velkostatku kauci 1 000 rýnských zlatých. V roce 1798 po smrti Karla Koppa převzal správu mlýna se svolením své matky Johany syn Karla Koppa Ignác Kopp za poplatek 700 rýnských zlatých.⁴⁰

K předešlému textu je třeba připojit několik doplnění. Menší mlýn (patrně v prostoru budoucího mlýna Šargouna) se dvěma koly je v pramenech poprvé připomínán v kapitulním popisu Rozvadovic z roku 1413.⁴¹ Mlynář byl i se svou rodinou osvobozen od roboty. Do roku 1787 mlýn patřil haňovickému velkostatku, v roce 1787 se mlynář stal přímo vlastníkem objektu s tím, že musel velkostatku odvádět různé poplatky a provádět úkony, jak naznačeno v předchozím textu.

Jak se postavit k údajům z dražebního protokolu z roku 1787 o staré budově zvané „*Rittersitz*“, kde se nacházela stáj? Nepochybně se jednalo o starou část mlýna, která snad svou velikostí mohla připomínat rytířské sídlo. Mohlo jít o hovorové označení

části mlýna, kde byli ustájeni koně. Z předešlých údajů je zcela zřejmé, že žádná tvrz v Rozvadovicích a v Šargounu nemohla být a nikdy nebyla. Šargoun je vždy připomínán jako mlýn a jedna nejasná zmínka o části mlýna označeného za „Rittersitz“ na tom nemůže nic změnit. Připomeňme si jen ještě jednou, že máme k dispozici popis vsi Rozvadovic z kapitulního zápisu z roku 1413, ze kterého se dozvídáme rozsah půdy ve vsi a to, že v lokalitě existoval dvůr a mlýn.⁴² Nikde žádný záznam o existenci tvrze, kapitula by něco takového nemohla opomenout, to bylo zcela nemyslitelné. Pokud by v daném prostoru existovala ve středověku tvrz, museli by poddaní z Rozvadovic k ní konat různé služebnosti, odvádět dávky atd. Nic takového nemáme doloženo. Když dostali v roce 1525 rozvadovičtí poddaní od olomoucké kapituly odúmrť (možnost svobodně odkazovat majetek), nikde není připomínána jejich povinnost k rozvadovické tvrzi.⁴³ V roce 1592 olomoucká kapitula dovolila poddaným z Rozvadovic přeměnit trávníky na role a role na pastviny. Přitom došlo k popisu těchto pozemků. Jeden z nich byl vymezen tak, že se jednalo o místo, které jim pravidelně ničí povodně, a popisuje se následovně: „počnouc od hranic Hunčovských až po cestu, kude ke mlejnu Šargounskému lidé jdou, a zase po trávník u vsi Rozvadovic ležící jedním koncem a druhým koncem se trávník u mlejna Šargounského blízko řeky Moravy, kudy voda z stavu Šargounského odpadá.“⁴⁴ Žádná připomínka tvrze, jako orientační bod je vyznačen mlýn Šargoun.

Nikde neslyšíme o povinnostech poddaných k tvrzi, naopak v letech 1606 a 1610 byli poddaní z Rozvadovic napomínáni, aby vozili dřevo do rozvadovického dvora. Kdyby existovala tvrz, museli by k ní vykonávat různé služby.⁴⁵

Celkový pohled na mlýn Šargoun u Rozvadovic (foto D. Papajík, 2024).

I když má mlýn Šargoun opravdu monumentální rozměry, nikde nejsou v jeho zdech patrné stopy po existenci bývalé tvrze. Na základě písemných pramenů i prohlídky mlýna lze jednoznačně konstatovat, že v prostoru mlýna Šargouna nikdy žádná tvrz nestála. Bude třeba ji vyškrtnout ze seznamu panských sídel na Olomoucku.

Závěr

Podrobným výzkumem pramenů se podařilo věrohodně prokázat, že dvě v literatuře uváděné středověké tvrže na Olomoucku, v Cholině a v Rozvadovicích, nikdy neexistovaly. Obě do literatury uvedl pilný vlastivědný badatel Viktor Pinkava v práci z roku 1903 v řadě Vlastivědy moravské o litovelském okrese. V. Pinkava si jejich existenci nevymyslel, vycházel ze starších pramenů z 18. století. V prvním případě z cholinské farní kroniky z roku 1716, ve druhém pak ze zápisů o prodeji mlýna Šargouna koncem 18. století. Chybou V. Pinkavy bylo, že se spolehl na mluvu dílčích pramenů, aniž by je zkonfrontoval s dalšími dochovanými zdroji. Právě širší komparace pramenů jednoznačně prokázala, že v žádném případě v obou lokalitách nemohla existovat panská sídla (tvrze).

David Papajík, Olomouc

Poznámky

- ¹ Studie vznikla při řešení projektu Ministerstva kultury České republiky na podporu aplikovaného výzkumu v oblasti národní a kulturní identity na léta 2023 až 2030 NAKI III Můj dům, můj hrad – středověká panská sídla na střední Moravě (identifikační kód projektu: DH23P03OVV071).
- ² Uvádím výběrově alespoň nejzákladnější práce: Sedláček, August: Hrady, zámky a tvrže království Českého. 1.–15. díl. Praha 1882–1927; Menclová, Dobroslava: České hrady. 1.–2. díl. Praha 1972; Nekuda, Vladimír – Unger, Josef: Hrádky a tvrže na Moravě. Brno 1981; Hosák, Ladislav – Zemek, Metoděj a kol.: Hrady, zámky a tvrže v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 1. Jižní Morava. Praha 1981; Spurný, František a kol.: Hrady, zámky a tvrže v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 2. Severní Morava. Praha 1983; Anděl, Rudolf a kol.: Hrady, zámky a tvrže v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 3. Severní Čechy. Praha 1984; Bělohlávek, Miloslav: Hrady, zámky a tvrže v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 4. Západní Čechy. Praha 1985; Tříška, Karel a kol.: Hrady, zámky a tvrže v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 5. Jižní Čechy. Praha 1986; Šimek, Tomáš a kol.: Hrady, zámky a tvrže v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 6. Východní Čechy. Praha 1989; Holec, František a kol.: Hrady, zámky a tvrže v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 7. Praha a okolí. Praha 1988; Durdík, Tomáš: Encyklopedie českých hradů. Praha 1995; Plaček, Miroslav: Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku. Praha 1996; Durdík, Tomáš: Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. Praha 1999; Kouřil, Pavel – Prix, Dalibor – Wihoda, Martin: Hrady českého Slezska. Brno – Opava 2000; Plaček, Miroslav: Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí. Praha 2001; Durdík, Tomáš – Bolina, Pavel: Středověké hrady v Čechách a na Moravě. Praha 2001; Musil, František – Plaček, Miroslav: Zaniklé hrady, zámky a tvrže Moravy a Slezska. Praha 2003; Musil, František – Plaček, Miroslav – Úlovec, Jiří: Zaniklé hrady, zámky a tvrže Čech, Moravy a Slezska po roce 1945. Praha 2005; Úlovec, Jiří a kol.: Encyklopedie českých tvrzí. 1.–3. díl. Praha 1998–2005.
- ³ Pinkava, Viktor: Litovelský okres. Vlastivěda moravská. Brno 1903, s. 188, 257.
- ⁴ Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae I. Ed. Gustavus Friedrich. Pragae 1904–1907, s. 119, č. 115.
- ⁵ Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae (dále jen CDM) V. Eds. Antonii Boczek, Josefus Chytil. Brunae 1850, s. 196, č. 184.
- ⁶ Plaček, M.: Ilustrovaná encyklopedie, s. 296, 592.
- ⁷ CDM VI. Eds. Peter Ritter von Chlumecky, Joseph Chytil. Brünn 1854, s. 76–77, č. 107.
- ⁸ Tamtéž, s. 235, č. 303. K tomu i konfirmace olomouckého biskupa z roku 1332 viz CDM VI., s. 336, č. 439.

- ⁹ Die Landtafel des Markgrathumes Mähren. Text der Olmützer Cuda (1348–1466). Eds. Petr Ritter von Chlumecky, Joseph Chytil, Carl Demuth, A. R. von Wolfskron, (dále jen ZDO). Brünn 1856, I., s. 47, č. 962. Jako nebožtík je Janek z Konice připomínán v roce 1374 (ZDO II., s. 81–82, č. 461).
- ¹⁰ ZDO I., s. 97, č. 98. K rodu pánů z Konice Hosák, L.: Příspěvky k starému rodopisu moravskému V. Erb Iva na třech hůrkách. Časopis společnosti přátel starožitností československých 45, 1937, s. 125–130 a Sedláček, A.: Rozletité kapitoly ze starého místopisu a dějin rodův. Časopis Matice moravské 20, 1896, s. 112–113.
- ¹¹ ZDO IV., s. 144, č. 395.
- ¹² CDM XI. Ed. Vincenz Brandl. Brünn 1885, s. 321–322, č. 349.
- ¹³ Koudela, Miroslav: Paměti obce Choliný. Cholina 1996, s. 9.
- ¹⁴ ZDO I., s. 54, č. 1098.
- ¹⁵ CDM XI., s. 235–236, č. 265.
- ¹⁶ Tamtéž, s. 253–254, č. 282. V zemských deskách je záznam o prodeji cholinského dvora (Curiam allodialem in villa Cholina) Heršem z Krakovce cholinskému faráři a jeho bratrovi zapsán v roce 1384 (ZDO IV., s. 142, č. 359).
- ¹⁷ CDM XI., s. 366–368, č. 410.
- ¹⁸ Koudela, M.: Paměti obce, s. 9–10.
- ¹⁹ Rok 1397 – ZDO VI., s. 218, č. 724; rok 1406 – ZDO VII., s. 257, č. 280; rok 1407 – ZDO VII., s. 265, č. 423; rok 1437 – ZDO X., s. 371, č. 200.
- ²⁰ Moravské zemské desky II. (1480–1566). Kraj olomoucký (dále jen ZDO). Ed. František Matějka. Brno 1948, s. 34, č. 237, 242.
- ²¹ ZDO XXIV., s. 295, č. 35.
- ²² ZDO XXV., s. 332–333, č. 112.
- ²³ Státní okresní archiv (dále jen SOKA) Olomouc, fond Archiv města Olomouc, Sběrka listin, inv. č. 667, 675; ZDO XXV., s. 344, č. 148.
- ²⁴ Stará cholinská farní kronika (Directorium parochiae Cholinensis) z roku 1716 byla považována za ztracenou. Ještě v roce 1961 se sice nacházela ve farním archivu v Cholině, ale později byla nezvěstná. Když v roce 2011 připravovala Irena Kubičková v SOKA Olomouc inventář k fondu Farní úřad Cholina, nepodařilo se na cholinské faře kroniku najít či možná byla tehdejší farářem její existence zapřena (Kubičková, Irena: Farní úřad Cholina. Inventář. Olomouc 2011, s. 12, 23, 30–31). Proto badatelé pracovali s jejím částečným opisem (i když místy spíše registry záznamů), které pořídil v první polovině 20. století litovelský lékař Jan Smyčka, viz Kronika fary cholinské (opis podle originálu). Ed. Jan Smyčka. Litovel b. d. (opis uložen v knihovně SOKA Olomouc pod sign. A 7190). Nakonec se podařilo farní kroniku v nedávné době na cholinské faře nalézt. Její studium ve věci zápisů faráře Arnošta Waradii jsem provedl v dubnu 2024. Zápisy týkající se údajné tvrže v Cholině viz Farní úřad v Cholině, Directorium parochiae Cholinensis, s. 24.
- ²⁵ Pinkava, V.: Litovelský okres, s. 188.
- ²⁶ Koudela, M.: Paměti obce, s. 10. Naopak autoři základního soupisu panských sídel na Moravě V. Nekuda a J. Unger tvrz v Cholině do svého seznamu nezařadili (Nekuda, V. – Unger, J.: Hrádky a tvrže).
- ²⁷ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc (dále jen ZAO-OL), fond Metropolitní kapitula Olomouc, Listiny a listy, inv. č. 45, sign. A I b 2; CDM IV., s. 174–175, č. 126. K tomu také Listinář Selského archivu (dále jen LSA). I. Olomouc 1902, s. 110–111.
- ²⁸ ZAO-OL, fond Dostál František, kart. č. 8, inv. č. 154.
- ²⁹ ZAO-OL, fond Metropolitní kapitula Olomouc, Listiny a listy, inv. č. 425, sign. A III d 25.
- ³⁰ ZAO-OL, fond Metropolitní kapitula Olomouc, Listiny a listy, inv. č. 448, sign. A IV a 10; ZAO-OL, fond Dostál František, kart. č. 8, inv. č. 154. K tomu také LSA I., s. 111, č. 115.
- ³¹ Hosák, L.: Historický místopis země moravskoslezské. Praha 1938, s. 486.
- ³² Pinkava, V.: Litovelský okres, s. 257.
- ³³ Nekuda, V. – Unger, J.: Hrádky a tvrže, s. 260.
- ³⁴ Pinkava, V.: Litovelský okres, s. 257.
- ³⁵ ZAO-OL, fond Správa prebend kapituly Olomouc, neinventarizovaný záznam, sign. 8868, Registra gruntovní Rozvadovice I.
- ³⁶ ZAO-OL, fond Velkostetek Haňovice, inv. č. 13, sign. 8661, Kniha purkrechtní a gruntovní panství Haňovice.
- ³⁷ ZAO-OL, fond Velkostetek Haňovice, inv. č. 19, sign. 8667, Kniha listin dominikálních nemovitostí II.

- ³⁸ Králíková, Marie – Roubic, Antonín: Velkostatek Haňovice (/1474/ 1638–1908). Inventář. Olomouc 1967.
- ³⁹ ZAO-OL, fond Velkostatek Haňovice, inv. č. 19, sign. 8667, Kniha listin dominikálních nemovitostí II., pasáže o dražbě v nestránkované části rukopisu. K tomu také Richter, Josef: Vlastnické převody obce Rozvadovic. Z doby nynější až do 16. století. Litovel 1937, nestr. (pasáže o mlýnu Šargounu, rukopis práce uložené v SOKA Olomouc, fond Archiv obce Rozvadovice, inv. č. 28).
- ⁴⁰ ZAO-OL, fond Velkostatek Haňovice, inv. č. 19, sign. 8667, Kniha listin dominikálních nemovitostí II., fol. 1–3, 9–11. K tomu také Richter, J.: Vlastnické převody, nestr. (pasáže o mlýnu Šargounu).
- ⁴¹ ZAO-OL, fond Dostál František, kart. č. 8, inv. č. 154.
- ⁴² Tamtéž.
- ⁴³ LSA I., s. 12–13, č. 14.
- ⁴⁴ LSA I., s. 111–112, č. 116.
- ⁴⁵ Richter, J.: Vlastnické převody, nestr.